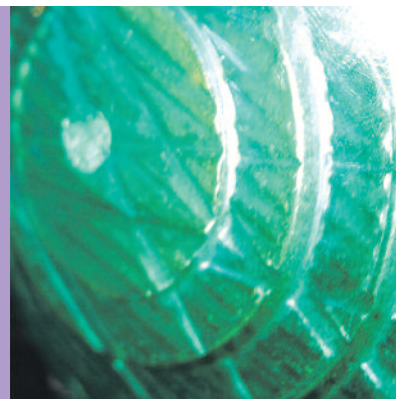
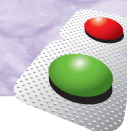

FTO-module

Otitis externa

Werkmateriaal voor een FTO-bijeenkomst

Instituut voor
Verantwoord Medicijngebruik

Colofon

Auteur

Marcel Stroo, apotheker, Instituut voor Verantwoord Medicijngebruik

Met medewerking van

Daphne Dost, apotheker, KNMP

Karin Hagendoorn-Becker, apotheker, KNMP

Michael Kijser, huisarts, NHG

drs. Henriëtte van der Kwaak-van Hout, Instituut voor Verantwoord Medicijngebruik

Karen de Leest, apotheker, KNMP

drs. Jolanda Wittenberg, NHG

Illustratie

Len Munnik

Herziene versie, 2015

Deze FTO-module is ontwikkeld door het Instituut voor Verantwoord Medicijngebruik in samenwerking met KNMP en NHG.

Wij hebben de grootst mogelijke zorg besteed aan deze uitgave. Aan de inhoud hiervan kunnen echter geen rechten worden ontleend. Het Instituut voor Verantwoord Medicijngebruik is niet aansprakelijk voor directe of indirecte schade die het gevolg is van het gebruik van de informatie die door middel van deze uitgave is verkregen. Niets uit deze uitgave mag worden gebruikt zonder vooraf verkregen toestemming.

Instituut voor Verantwoord Medicijngebruik
Postbus 3089, 3502 GB Utrecht
Churchillaan 11, 3527 GV Utrecht
tel 0888 800 400
info@medicijngebruik.nl www.medicijngebruik.nl

Materiaal voor een FTO over otitis externa

- 4 Inleiding
- 5 Doel
- 5 Toelichting
- 5 Programma
- 6 Uitvoering

Bijlagen

- 8 1 Handleiding prescriptiecijfers
- 12 2A Kennistoets
- 13 2B Antwoorden kennistoets
- 15 3A Casuïstiek voor de huisarts
- 19 3B Casuïstiek voor de apotheker
- 23 3C Toelichting casuïstiek
- 26 4 Voorbeeldafspraken
- 27 Literatuur

Materiaal voor een FTO over otitis externa

Wij hopen dat deze FTO-module aan uw wensen voldoet. Wij horen het echter graag als u suggesties heeft voor verbetering. Zo kunnen wij onze materialen verbeteren en u de hoogste kwaliteit leveren. Mail uw reactie naar helpdeskfto@medicijngebruik.nl.

Inleiding

Deze FTO-module is bedoeld voor huisartsen en apothekers die een FTO-bijeenkomst voorbereiden over otitis externa. In de module werken we een bijeenkomst uit met een duur van ongeveer anderhalf uur.

Het programma in deze module richt zich op de medicamenteuze en niet-medicamenteuze behandeling van otitis externa. Aan de hand van casuïstiek en eigen voorschrijfgegevens gaat u na in hoeverre uw beleid overeenkomt met de aanbevelingen in de NHG-Standaard *Otitis externa* (2014). U sluit de bijeenkomst af met het maken van afspraken over het beleid bij volwassenen met otitis externa.

Voor meer inhoudelijke informatie verwijzen wij u naar de literatuurlijst achter in deze uitgave.

Een FTO-bijeenkomst over otitis externa

Doel

De deelnemers

- ▶ kennen de niet-medicamenteuze en medicamenteuze aanbevelingen uit de NHG-Standaard *Otitis externa* (2014)
- ▶ hebben inzicht in hun eigen voorschrijfbeleid bij volwassenen met otitis externa
- ▶ maken gezamenlijke afspraken over de niet-medicamenteuze en medicamenteuze behandeling van otitis externa

Toelichting

Otitis externa is een diffuse ontsteking van de huid van de gehoorgang, die gepaard kan gaan met pijn, jeuk, afscheiding, schilfering, roodheid, zwelling en eventueel gehoorverlies. Met een incidentie van veertien per 1000 patiënten per jaar komt otitis externa regelmatig voor in de huisartsenpraktijk. Bij kinderen tot 15 jaar komt de aandoening niet vaak voor.

De NHG-Standaard *Otitis externa* (2014) geeft aanwijzingen voor de behandeling van otitis externa. De richtlijn sluit aan bij de richtlijn *Otitis Externa* (2010) van de Nederlandse Vereniging voor Keel-Neus-Oorheelkunde en Heelkunde van het Hoofd-Halsgebied.

Een aandachtspunt bij het voorkomen en behandelen van otitis externa vormt de voorlichting. Het is wenselijk dat huisartsen en apothekers deze voorlichting op elkaar afstemmen. Ook moet helder zijn wanneer de apotheker de patiënt naar de huisarts doorverwijst. Daarnaast kunnen huisartsen en apothekers de medicamenteuze behandeling optimaliseren door gezamenlijke afspraken te maken over de voorkeursmiddelen, gebruiksinstructie en maximale gebruiksduur bij otitis externa.

TIP

Maak gebruik van het Medicijnjournaal in het FTO. Het audiovisuele Medicijnjournaal praat u in ongeveer 10 minuten bij over de laatste ontwikkelingen op het gebied van nieuwe geneesmiddelen. Aan de journaals werken onder andere het NHG, CBG en Zorginstituut Nederland mee. Bekijk de journaals op www.medicijnbalans.nl/video.

Programma

- 5 minuten Inleiding
- 15 minuten Kennistoets
- 25 minuten Casuïstiek
- 20 minuten Eigen beleid
- 15 minuten Afspraken
- 10 minuten Afsluiting

Uitvoering

Apothekers en huisartsen die meer werk willen maken van professionalisering van het FTO, kunnen hierbij ondersteuning krijgen. Voor meer informatie zie www.medicijngebruik.nl. U vindt hier onder andere informatie over de FTO-nieuwsbrief en het handboek FTO, met tips over de agenda, voorbereiding, taakverdeling, voorzittertips en een verslagformulier.

Voor de bijeenkomst

- ▶ Bereid de bijeenkomst drie tot vier weken van tevoren voor (huisarts en apotheker samen). Bekijk het programma en de werkwijze van de bijeenkomst en maak afspraken over de taakverdeling tijdens de bijeenkomst.
 - ▶ Bestudeer de materie. U kunt hiervoor gebruik maken van de toelichting bij de kennistoets (bijlage 2B), de toelichting bij de casuïstiek (bijlage 3C), de NHG-Standaard *Otitis externa* (2014) en de literatuurlijst.
 - ▶ Stuur drie weken voor de bijeenkomst bijlage 1 naar de apotheker(s) of huisartsen met het uitdrukkelijk verzoek de gegenereerde gegevens uiterlijk een week voor de FTO-bijeenkomst terug te sturen.
 - ▶ Maak grafieken van de verzamelde gegevens. Zie bijlage 1 voor instructies.
- ▶ Stuur uiterlijk een week voor de FTO-bijeenkomst een uitnodiging met de agenda naar alle deelnemers.
 - ▶ Bekijk de PowerPoint-presentatie behorende bij deze FTO-module en pas deze zo nodig aan.
 - ▶ Kopieer bijlage 3A voor de huisartsen, bijlage 3B voor de apothekers en bijlagen 2A, 2B, 3C en de grafieken voor alle deelnemers.

Tijdens de bijeenkomst

Inleiding en doel (5 min)

- Leid de bijeenkomst in met behulp van de tekst onder 'Doel' en 'Toelichting' en bespreek het programma.

Kennistoets (15 min)

- Deel de kennistoets uit (bijlage 2A). Vraag de deelnemers de vragen in vijf minuten te beantwoorden.
- Bespreek de kennistoets door bij elke vraag een deelnemer naar zijn antwoord te vragen. Vraag vervolgens of de overige deelnemers iets anders hebben ingevuld.
- Licht het antwoord toe met behulp van de antwoorden uit bijlage 2B.
- Laat de deelnemers naar aanleiding van de discussie verbeterpunten benoemen. Noteer deze op flap-over.

Casuïstiek (25 min)

- Deel de casuïstiek van bijlage 3A (huisartsen) en 3B (apothekers) uit en laat de deelnemers individueel de vragen beantwoorden in vijf minuten.
- Bespreek de antwoorden van de deelnemers. Gebruik bij de discussie de informatie van bijlage 3C.
- Laat de deelnemers naar aanleiding van de discussie verbeterpunten benoemen. Noteer deze op flap-over.

Eigen beleid (20 min)

- Laat de deelnemers eerst inschatten welke middelen ze voorschrijven. Deel daarna pas de grafieken uit.
- Bespreek de resultaten. In hoeverre volgen de huisartsen het advies van de NHG-Standaard *Otitis externa* (2014)? Waarom wijken ze ervan af?
- Laat de deelnemers verbeterpunten benoemen en noteer deze op flap-over.

Afspraken (15 min)

- Herhaal de genoemde verbeterpunten. Laat de deelnemers aangeven welke verbeterpunten zij als eerste willen aanpakken en welke resultaten zij hiermee willen bereiken.
- Formuleer de beoogde resultaten volgens de SMART-principes (Specifiek, Meetbaar, Aanvaardbaar, Resultaatgericht en Tijdgebonden). In bijlage 4 staan voorbeelden van afspraken en resultaatdoelstellingen.

Afsluiting (10 min)

- Laat de deelnemers hun leermomenten en persoonlijke voornemens benoemen.
- Neem de gezamenlijke afspraken en persoonlijke voornemens op in het verslag. Neem hierin ook op de verbeterpunten en knelpunten (en mogelijke oplossingen) waarover de deelnemers nog geen afspraken gemaakt hebben. Mogelijk kunt u hierover een volgende keer afspraken maken.
- Spreek af hoe u de gemaakte afspraken gaat evalueren.
- Stel een datum vast voor de evaluatie van de afspraken. Een voorbeeldprogramma voor de evaluatie vindt u terug in het kader 'Voorbeeld evaluatieprogramma'.
- Sluit de bijeenkomst af.

Bedenk dat afspraken de meeste kans van slagen hebben als ze behapbaar zijn en relatief eenvoudig praktisch uitvoerbaar. Maak niet te veel afspraken en houd ze concreet.

Voorbeeld evaluatieprogramma

Gemaakte afspraken (10 min)

- Presenteer de gemaakte afspraken kort.
- Vraag de deelnemers naar hun ervaringen (succesfactoren en knelpunten).
- Controleer of de resultaatdoelstellingen zijn behaald.

Knelpunten (10 min)

- Inventariseer de knelpunten bij niet nagekomen resultaatdoelstellingen.
- Bedenk oplossingen voor de gevonden knelpunten.
- Bepaal of de afspraken moeten worden bijgesteld.

Vaststellen nieuwe afspraken (5 min)

- Formuleer nieuwe afspraken en doelstellingen.

Afsluiting (5 min)

- Stel een datum vast voor de evaluatie van de nieuwe afspraken.
- Neem alle afspraken op in het verslag.

Bijlage 1

Handleiding prescriptiecijfers

Bij het genereren van gegevens uit HIS of AIS kunt u gebruik maken van standaardscripts of een rapport-generator, bijvoorbeeld MuSQLe, Crystal Reports of Q-module. Ook is het mogelijk gebruik te maken van een aanvullend zorgprogramma (zoals NControl, WeCare of MijnBrocef) of een applicatieprogramma (zoals AFTO4Win van Paracletos of ADA4Care van IMS).

Instructies voor de voorbereiders

Voor een FTO over otitis externa zijn prescriptiecijfers die antwoord geven op de volgende vraag relevant:

1. Welke oordruppels schrijft de huisarts voor bij otitis externa?
2. Hoeveel voorschriften voor oordruppels vermelden de gebruiksduur?

Voor het beantwoorden van de vragen kunt u gebruik maken van gegevens uit het huisartsinformatiesysteem (HIS) of het apotheekinformatiesysteem (AIS). Voor het beantwoorden van vraag 1 kunt u ook gebruik maken van SFK Select van de Stichting Farmaceutische Kengetallen (SFK). Voorwaarde voor gebruik van gegevens uit het HIS is dat de huisartsen goed ICPC coderen.

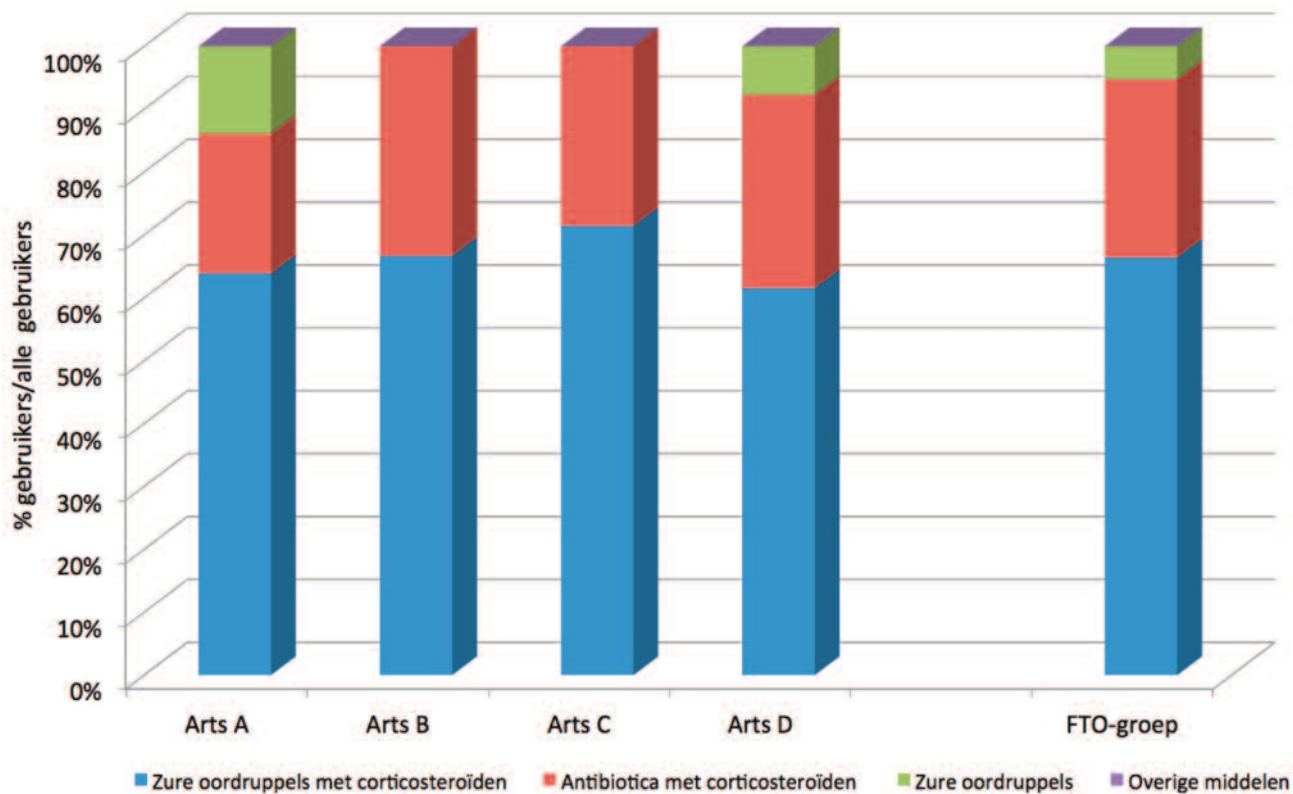
In de praktijk schrijven huisartsen soms oogdruppels voor toediening in het oor voor. Indien de huisartsen in uw FTO-groep deze toepassing (regelmatig) voorschrijven, houd daar dan rekening mee bij het genereren van de voorschrijfcijfers.

Na het verzamelen van de afzonderlijke gegevens van de huisartsen of apotheker(s) maakt u de bijbehorende grafieken, bijvoorbeeld in Excel. Hieronder vindt u voorbeeldgrafieken. Indien de gegevens afkomstig zijn van de apotheker(s), dan dient u eerst per huisarts de totale aantallen gebruikers en voorschriften te berekenen.

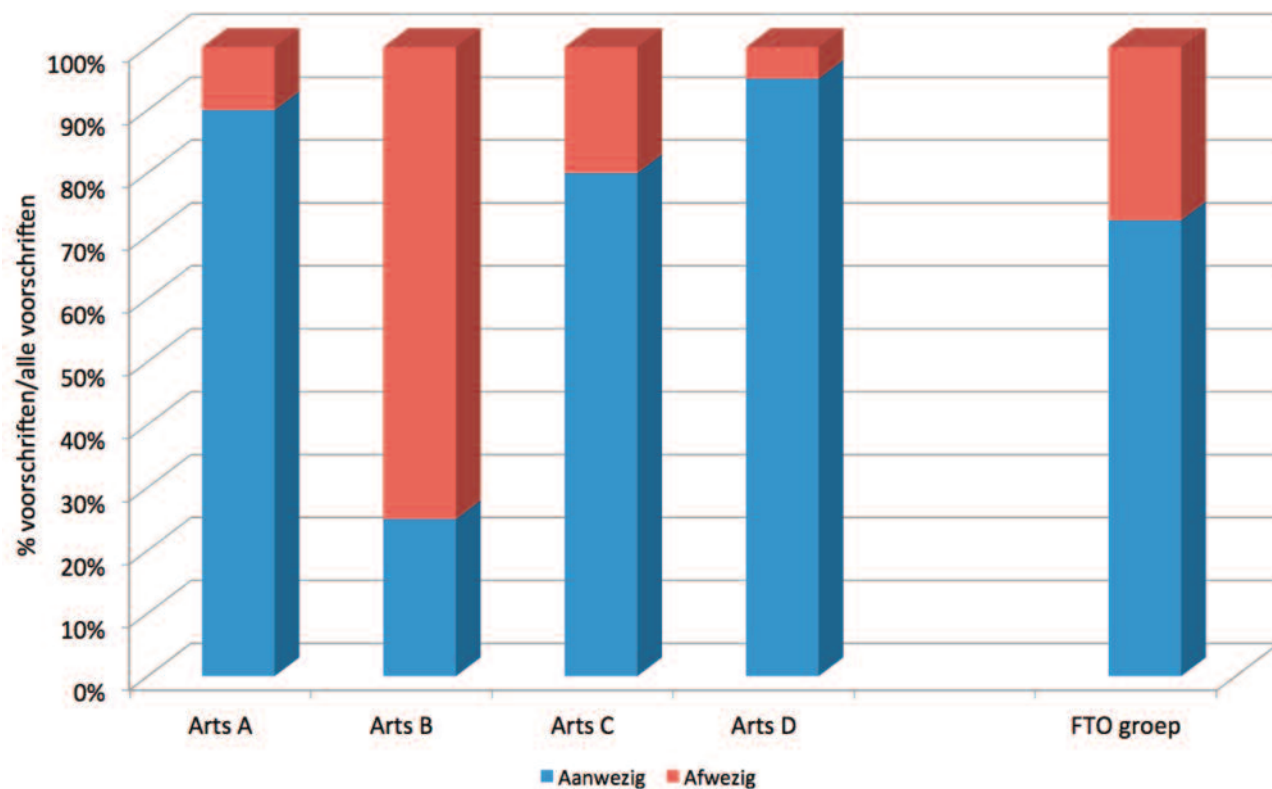
Wanneer u een vraag heeft over het verkrijgen van gegevens en het maken van de grafieken, kunt u contact opnemen met de helpdesk 'cijfers' van het IVM via helpdeskcijfers@medicijngebruik.nl.

Voorbeeldgrafieken

Voorbeeldgrafiek 1 Geneesmiddelkeuze

Voorbeeldgrafiek 2 Gebruiksduur op voorschrift

Instructie voor deelnemers

HIS

Vraag 1. Welke oordruppels schrijft de huisarts voor bij otitis externa?

- ▶ Selecteer in uw HIS alle patiënten met otitis externa (ICPC-code H70) in de afgelopen zes maanden.
- ▶ Bepaal vervolgens het aantal gebruikers van oordruppels per geneesmiddelgroep:
 - zure oordruppels
 - zure oordruppels met corticosteroïden
 - antibiotica met corticosteroïden
 - overige middelen
- ▶ Stuur de gegevens - uiterlijk een week voor de bijeenkomst - naar de voorbereiders van het FTO.

Zie tabel 1 voor relevante ATC-codes.

Vraag 2. Hoeveel voorschriften voor oordruppels vermelden de gebruiksduur?

- ▶ Selecteer in uw HIS alle voorschriften voor oordruppels bij otitis externa in de afgelopen zes maanden.
- ▶ Ga per voorschrift na of de behandelduur staat vermeld.
- ▶ Bepaal het aantal voorschriften met en zonder behandelduur.
- ▶ Stuur de gegevens - uiterlijk een week voor de bijeenkomst - naar de voorbereiders van het FTO.

Zie tabel 1 voor relevante ATC-codes.

SFK Select

Wilt u als apotheker gebruik maken van de FTO-rapportage 'Otitis externa' in SFK Select, dan moet u deelnemer van de SFK zijn. Voor meer informatie zie www.sfk.nl.

Vraag 1. Welke oordruppels schrijft de huisarts voor bij otitis externa?

- ▶ Ga op www.sfk.nl naar SFK Select en log in.
- ▶ Selecteer de optie Gedeelde rapporten, gevolgd door 3. FTO rapportages.
- ▶ Selecteer FTO-module Otitis externa.
- ▶ Selecteer de huisartsen van uw FTO en de gewenste rapportageperiode en voer het document uit.
- ▶ Kies uw apotheek of cluster. U krijgt dan de benodigde aantallen patiënten per huisarts.

AIS

Vraag 1. Welke oordruppels schrijft de huisarts voor bij otitis externa?

- ▶ Selecteer in uw AIS per huisarts alle patiënten met een geneesmiddel bij otitis externa in de afgelopen zes maanden.
- ▶ Bepaal vervolgens het aantal gebruikers van oordruppels per geneesmiddelgroep:
 - zure oordruppels
 - zure oordruppels met corticosteroïden
 - antibiotica met corticosteroïden
 - overige middelen
- ▶ Stuur de gegevens - uiterlijk een week voor de bijeenkomst - naar de voorbereiders van het FTO.

Zie tabel 1 voor relevante ATC-codes.

Vraag 2: Hoeveel voorschriften voor oordruppels vermelden de gebruiksduur?

- ▶ Selecteer in uw AIS alle voorschriften voor oordruppels bij otitis externa in de afgelopen zes maanden.
- ▶ Ga per voorschrift na of de behandelduur staat vermeld.
- ▶ Bepaal het aantal voorschriften met en zonder behandelduur.
- ▶ Stuur de gegevens - uiterlijk een week voor de bijeenkomst - naar de voorbereiders van het FTO.

Zie tabel 1 voor relevante ATC-codes.

Tabel 1 Relevante ATC-codes

ATC-code	Geneesmiddelgroep
S02AA04 + S02AA10	Zure oordruppels
S02CA (excl. GPK-codes 31747** + 96261 + 96288)	Antibiotica met corticosteroïden
S02AA11 + S02AA13	Overige middelen
GPK-code*	
96261 + 96288	Zure oordruppels met corticosteroïden

* Let op: GPK-codes worden soms gewijzigd. De vermelde codes zijn de gebruikte codes in juni 2015. De GPK-codes voor zure oordruppels met corticosteroïden behoren tot de ATC-codes S02CA03 en S02CA04.

** oordruppels met triamcinolonacetonide en salicylzuur worden niet toegepast bij otitis externa.

Kennistoets

1. De incidentie van otitis externa is het hoogst in de zomer.
☐ juist
☐ onjuist
2. Bij otitis externa speelt vooral de bacterie *Staphylococcus aureus* een rol.
☐ juist
☐ onjuist
3. Contactallergie kan een oorzaak zijn van otitis externa.
☐ juist
☐ onjuist
4. Bij otitis externa is altijd sprake van oorpijn, jeuk en zwelling.
☐ juist
☐ onjuist
5. Een patiënt met otitis externa dient tijdens het douchen het hoofd naar achteren te houden.
☐ juist
☐ onjuist
6. Bij patiënten met een trommelvliesperforatie kan uitspuiten van het oor geen kwaad.
☐ juist
☐ onjuist
7. Bij het inbrengen van een oortampon dient de huisarts de oorschelp naar boven en achteren te trekken.
☐ juist
☐ onjuist
8. Het is zinvol een oortampon zowel voor als na het inbrengen te doordrenken met oordruppelvloeistof.
☐ juist
☐ onjuist

Bijlage 2B

Antwoorden kennistoets

De antwoorden in deze kennistoets zijn gebaseerd op de informatie in de NHG-Standaard *Otitis externa* (2014).

1. De incidentie van otitis externa is het hoogst in de zomer.

Juist

Otitis externa komt vaker voor in de zomer. Dit komt voornamelijk doordat mensen in de zomer vaker zwemmen. Veelvuldig contact met water blijkt gepaard te gaan met een verhoogd risico op otitis externa. Toename van de vochtigheid ontstaat ook bij gehoorafsluiting door bijvoorbeeld oordopjes of een gehoorapparaat.

2. Bij otitis externa speelt vooral de bacterie *Staphylococcus aureus* een rol.

Onjuist

Bij patiënten met otitis externa blijkt men vooral *Pseudomonas aeruginosa* en in mindere mate *Staphylococcus aureus* en *Streptococcus pyogenes* te kunnen kweken. *Pseudomonas aeruginosa* is gevoelig voor aanzurende therapie. Bij een deel van de patiënten met otitis externa speelt een afwijkende bacteriegroei echter geen oorzakelijke rol. Bij hen moet u rekening houden met aspecifieke en allergische oorzaken of een schimmelinfectie.

3. Contactallergie kan een oorzaak zijn van otitis externa.

Juist

Door contactallergie kan een ontstekingsreactie ontstaan met klachten van otitis externa. Adviseer als huisarts bij vermoeden van contactallergie de (huid-)producten te vermijden en na enige tijd te beoordelen of dit effect heeft. Als huisarts kunt u de patiënt ook verwijzen voor allergologisch onderzoek.

4. Bij otitis externa is altijd sprake van oorpijn, jeuk en zwelling.

Onjuist

Bij otitis externa heeft de patiënt minstens een van de volgende klachten: oorpijn, jeuk of otorroe. Daarnaast is er sprake van minstens een van de volgende bevindingen: zwelling, roodheid of schilfering van de gehoorgang, otorroe of pijn bij tractie aan de oorschelp.

5. Een patiënt met otitis externa dient tijdens het douchen het hoofd naar achteren te houden.

Onjuist

Bij douchen en haarwassen kan de patiënt het hoofd het best een voorovergebogen houding aannemen. Hierdoor zal de oorschelp de ingang van het oor afschermen voor instromend water.

6. Bij patiënten met een trommelvliesperforatie kan uitspuiten van het oor geen kwaad.

Onjuist

Bij patiënten met (een vermoeden) van trommelvliesperforatie is uitspuiten van het oor gecontra-indiceerd. Dit geldt ook voor patiënten met trommelvliesbuisjes, een trommelvliesplastiek of met een status na middenoorchirurgie. Bij deze patiënten kan de huisarts de gehoorgang voorzichtig schoonmaken met een wattendrager of uitzuigapparaat. Verminderd zicht op het trommelvlies geldt niet als contra-indicatie.

7. Bij het inbrengen van een oortampon dient de huisarts de oorschelp naar boven en achteren te trekken.

Juist

Door de oorschelp naar boven en achteren te trekken wordt de gehoorgang gestrekt. Hierdoor kan de huisarts de oortampon of het lintgaas goed inbrengen.

8. Het is zinvol een oortampon zowel voor als na het inbrengen te doordrenken met oordruppelvloeistof.

Onjuist

Doordrenk een oortampon pas na het inbrengen met oordruppels. Wanneer u dit voorafgaand aan het inbrengen doet, zal door het samenpersen vloeistof uit de tampon lopen. Bij gebruik van een lintgaas is dit minder het geval, deze kunt u ook voorafgaand doordrenken.

Bijlage 3A

Casuïstiek voor de huisarts

A1

De heer Van der Wiel, 54 jaar, bezoekt uw spreekuur. Hij heeft pijn in het rechteroor. U ziet een gezwollen, pijnlijke oorschelp en een gehoorgang vol debris. U stelt vast dat de patiënt otitis externa heeft.

Wat legt u uit over de aandoening?

Wat is uw beleid?

Indien u kiest voor medicatie: welk middel en welke dosering en gebruiksduur?

A2

U schrijft de heer Van der Wiel zure oordruppels met hydrocortison 1 % voor in een dosering van 3 maal per dag 3 druppels gedurende een week.

Welke voorlichting geeft u?

A3

Een week later meldt de heer Van der Wiel zich opnieuw op uw spreekuur. De klachten zijn niet afgenomen.

Wat is uw beleid?

A4

U heeft de behandeling met zure oordruppels met hydrocortison 1% gedurende drie weken voortgezet. Hierna zijn de klachten verdwenen.

Een jaar later bezoekt de heer Van der Wiel opnieuw uw spreekuur. Hij vertelt dat hij zijn oude sport, zwemmen, weer heeft opgepakt. Hij vraagt zich af hoe hij kan voorkomen dat hij door het zwemmen in de toekomst weer een oorinfectie oploopt.

Wat is uw advies?

Bijlage 3B

Casuïstiek voor de apotheker

B1

De heer Van der Wiel, 54 jaar, bezoekt uw apotheek voor advies. Hij vertelt dat hij een gezwollen, pijnlijke oorschelp heeft en afscheiding uit de gehoorgang. U vermoedt een otitis externa.

Wat legt u uit over de aandoening?

Wat is uw advies?

B2

De heer Van der Wiel bezoekt een dag later uw apotheek. Hij heeft zijn huisarts bezocht en deze schreef hem medicatie voor.

Welk middel verwacht u en welke dosering en gebruiksduur?

Wat controleert u en welke voorlichting geeft u?

B3

Twee weken later bezoekt de heer Van der Wiel opnieuw uw apotheek omdat zijn oordruppels op zijn. Hij vertelt dat zijn klachten nog niet over zijn en vraagt om een nieuw flesje.

Wat is uw beleid?

B4

De huisarts heeft de behandeling met zure oordruppels met hydrocortison 1 % gedurende drie weken voortgezet. Hierna zijn de klachten verdwenen.

Een jaar later bezoekt de heer Van der Wiel zich opnieuw uw apotheek. Hij vertelt dat hij zijn oude sport, zwemmen, weer heeft opgepakt. Hij vraagt uw advies over hoe hij kan voorkomen dat hij door het zwemmen in de toekomst weer een oorinfectie oploopt.

Wat is uw advies?

Bijlage 3C

Toelichting casuïstiek

Deze toelichting is vooral gebaseerd op de NHG-Standaard *Otitis externa* (2014). Waar een andere bron is gebruikt, is dat aangegeven.

A1/B1

Wat legt u uit over de aandoening? *Huisarts, apotheker*

Als huisarts en apotheker legt u uit dat de huid van gehoorgang is ontstoken. Deze ontsteking is veroorzaakt door irritatie van de huid. Dit kan zijn:

- ▶ Warmte en vocht (zoals bij baden en zwemmen).
- ▶ Oorpeuteren.
- ▶ Het oor schoonmaken (met wattenstokjes of lucifers).
Wattenstokjes duwen het oorsmeer vaak dieper de gehoorgang in. Er vormt zich dan een prop oorsmeer. In de broeierige ruimte achter de prop kan gemakkelijk een ontsteking ontstaan.
- ▶ Cosmetische producten, zoals shampoo, zeep en haarspray.
- ▶ Het dragen van een oortelefoon of gehoorapparaat.

Als huisarts en apotheker kunt u voor meer informatie verwijzen naar de websites Thuisarts.nl en Apotheek.nl met als zoekterm 'gehoorgang-ontsteking'. De informatie op deze websites is op elkaar afgestemd.

Wat is uw beleid? *Huisarts*

Wat is uw advies? *Apotheker*

De basis van de behandeling van otitis externa is goede reiniging van de gehoorgang door de huisarts. Van belang is dat de patiënt zelf oorpeuteren en reinigen van de gehoorgang vermijdt.

Als apotheker vertelt u de patiënt dat hij het oor niet zelf moet reinigen en er niet in mag peuteren. U legt uit dat het oor zich normaal gesproken vanzelf reinigt. Adviseer de patiënt de huisarts te bezoeken bij ernstige verstopping van het oor of wanneer de klachten aanhouden. U vertelt dat de huisarts de gehoorgang kan reinigen en kan beoordelen of de patiënt in aanmerking komt voor oordruppels.

Als huisarts maakt u de gehoorgang schoon. Voor de te hanteren techniek houdt u rekening met (vermoeden van) trommelvliesperforatie, trommelvliesbuisjes, trommelvliesplastiek of een status na middenoorchirurgie.

Afhankelijk van de ernst van de zwelling en klachten is daarnaast een medicamenteuze behandeling met oordruppels mogelijk. De NHG-Standaard *Otitis externa* (2014) geeft geen strikte aanwijzingen bij welke symptomen oordruppels zijn aangewezen. Bij een sterk gezwollen gehoorgang kunt u als huisarts ontzwelling met een oortampon overwegen. Als tampon kan de huisarts een oortampon of lintgaas van 0,5 tot 1,0 cm breed gebruiken. De patiënt kan vervolgens de tampon vochtig houden door deze regelmatig te druppelen. De tampon wordt na circa 24 uur verwijderd, eventueel door de patiënt zelf. Wanneer de klachten verminderd zijn, wordt de behandeling met dezelfde druppels gedurende een week vervolgd.

A1/B2

Indien u kiest voor medicatie: welk middel en welke dosering en gebruiksduur? Huisarts

Welk middel verwacht u en welke dosering en gebruiksduur? Apotheker

Wanneer de huisarts voor behandeling met oordruppels kiest, zijn zure oordruppels met hydrocortison 1% en zure oordruppels met triamcinolonacetonide 0,1% FNA de middelen van eerste keus. De aanbevolen dosering is 3 maal per dag 3 druppels gedurende een week.

Antibiotica zijn alleen aangewezen bij otitis externa met koorts en algemeen ziek zijn en pijn, zwelling of roodheid van de oorschelp of de weke delen rond het oor. In dat geval kan de huisarts naast de lokale behandeling met oordruppels oraal flucloxacilline 3 maal per dag 500 mg gedurende zeven dagen voorschrijven, tenzij het een (oudere) patiënt betreft met diabetes mellitus of een verminderde weerstand. Deze laatste patiënten komen in aanmerking voor een verwijzing.

Als apotheker controleert u het voorschrift op volledigheid: het moet voor de patiënt duidelijk zijn hoeveel druppels hij moet gebruiken, in welk oor en gedurende hoeveel dagen.

A2/B2

Welke voorlichting geeft u? Huisarts

Wat controleert u en welke voorlichting geeft u? Apotheker

Voor een effectieve behandeling is het van belang dat de patiënt de oordruppels op de juiste manier gebruikt. Leg daarom uit hoe hij de druppels moet inbrengen. Aandachtspunten zijn:

- ▶ Door het hoofd schuin te houden, loopt de druppel minder snel uit de oren.
- ▶ Trek het oor naar boven en naar achteren. Bij kinderen jonger dan 6 jaar is het beter om het oor naar onderen en naar achteren te trekken. Hun oor heeft een andere vorm.
- ▶ Houd de druppelaar boven de gehoorgang en laat de druppels in het oor vallen.
- ▶ Laat de patiënt het hoofd zo 3 tot 5 minuten schuin houden. Een watje in de oren helpt om uitstromen te voorkomen. Zo voorkomt hij ook dat de uitgelopen vloeistof de kleding vies maakt.
- ▶ Zorg dat de druppelaar nergens mee in aanraking komt, anders bederven de druppels sneller.
- ▶ Als uw patiënt beide oren moet druppelen, vraag dan om 3 tot 5 minuten te wachten tussen de druppels.

Als apotheker geeft u daarnaast uitleg over de dosering en gebruiksduur. Leg de patiënt uit dat het geopende flesje nog een maand te gebruiken is en adviseer deze datum te noteren op het flesje.

A3/B3**Wat is uw beleid?** *Huisarts, apotheker*

Wanneer de behandeling na een week geen effect heeft, reinigt de huisarts de gehoorgang opnieuw. Vervolgens continueert hij de oordruppels gedurende een week. Bij onvoldoende effect na deze tweede week herhaalt de huisarts deze procedure nogmaals.

Wanneer na drie weken behandeling onvoldoende verbetering is opgetreden, neemt u als huisarts materiaal af voor een kweek op schimmels, gisten en bacteriën. Bij aanwijzingen voor contactallergie kunt u overwegen de behandeling met oordruppels te stoppen en de patiënt door te verwijzen voor een allergologisch onderzoek.

Als apotheker gaat u na of de huisarts inderdaad een verlenging van de behandeling met oordruppels heeft voorgeschreven. Zo nodig vraagt u de huisarts om een nieuw voorschrift. Ook informeert u bij de patiënt of hij de druppels op de juiste manier gebruikt en bewaart. Zo nodig geeft u hierover advies en meldt u bijzonderheden aan de huisarts.

A4/B4**Wat is uw advies?** *Huisarts, apotheker*

Als huisarts en apotheker legt u uit dat de volgende maatregelen helpen om otitis externa te voorkomen:

- ▶ Gebruik van oordopjes of eventueel oorvatjes met vaseline bij zwemmen.
- ▶ Bij douchen en haarwassen een voorovergebogen houding aannemen.
- ▶ De oorschelp en het begin van de gehoorgang nadien goed drogen.

Helpt dit niet, dan kan de huisarts daarnaast oordruppels voor preventief gebruik voorschrijven. Hiervoor kan hij de patiënt instrueren om na het zwemmen gedurende één of meerdere dagen zure oordruppels met hydrocortison 1% FNA of zure oordruppels met triamcinolonacetonide 0,1% FNA te gebruiken in een dosering van 3 maal per dag 3 druppels. Ook bij frequent recidiverende otitis externa kan de patiënt deze druppels bij de eerste ziekteverschijnselen een aantal dagen gebruiken tot de klachten verdwenen zijn.

Bijlage 4

Voorbeeldafspraken

Afspraak	Actie	Resultaatdoelstelling
De eerste keus oordruppels bij otitis externa zijn zure oordruppels met hydrocortison 1% of zure oordruppels met triamcinolonacetonide 0,1% FNA.	HA ▶ Kiest bij patiënten met otitis externa voor zure oordruppels met hydrocortison 1% of zure oordruppels met triamcinolonacetonide 0,1% FNA.	In de drie maanden na het FTO is 95% van de eerste voorschriften bij patiënten met otitis externa zure oordruppels met hydrocortison 1% of zure oordruppels met triamcinolonacetonide 0,1% FNA.
De huisarts vermeldt op voorschriften voor oordruppels de gebruiksduur.	HA ▶ Vermeldt op voorschriften voor oordruppels de gebruiksduur. APO ▶ Wijst de patiënt bij uitgifte op de gebruiksduur.	In de drie maanden na het FTO staat op elk voorschrift voor oordruppels de gebruiksduur vermeld.
Elke nieuwe patiënt met otitis externa krijgt niet-medicamenteuze adviezen.	HA ▶ Geeft niet-medicamenteuze adviezen en verwijst naar de informatie op Thuisarts.nl. ▶ Registreert dit in het HIS. APO ▶ Geeft niet-medicamenteuze adviezen en verwijst naar de informatie op Aptheek.nl. ▶ Adviseert bezoek aan de huisarts bij ernstige verstopping van het oor of wanneer de klachten aanhouden. ▶ Registreert dit in het AIS.	In de drie maanden na het FTO ontvangen alle nieuwe patiënten met otitis externa niet-medicamenteuze adviezen.
Elke nieuwe patiënt met oordruppels voor otitis externa krijgt uitleg over het juiste gebruik van oordruppels.	APO ▶ Geeft uitleg over het gebruik, het bewaren en de uiterste gebruikdatum van oordruppels en verwijst naar de informatie op apotheek.nl, etikettekst en bijsluiter. ▶ Registreert dit in het AIS.	In de drie maanden na het FTO ontvangen alle nieuwe patiënten met otitis externa uitleg over het juiste gebruik van oordruppels.
De huisarts schrijft alleen een oraal antibioticum voor bij otitis externa wanneer er sprake is van koorts én algemeen ziek zijn.	HA ▶ Overweegt bij otitis externa alleen een oraal antibioticum bij koorts én algemeen ziek zijn.	In de drie maanden na het FTO krijgen alleen patiënten met otitis externa een oraal antibioticum bij koorts én algemeen ziek zijn.

Literatuur

- ▶ NHG-Standaard Otitis Externa. Utrecht: Nederlands Huisartsen Genootschap, 2014. Zie www.nhg.org.
- ▶ Wiersma T. NHG-Standaard Otitis externa nog actueel. Huisarts Wet 2014;57(9):471.
- ▶ Richtlijn Otitis Externa. Utrecht: Nederlandse Vereniging voor Keel-Neus-Oorheelkunde en Heelkunde van het Hoofd-Halsgebied, 2010. Zie www.kwaliteitskoepel.nl.

